

EIX MIGRACIONES

Javier De Lucas.

Catedrático de Filosofía del Dret i Filosofia Política a l'Institut de Drets Humans de la Universitat de València.

Voy a centrar mi intervención en recordar algunas premisas que se están perdiendo de vista en el debate sobre política migratoria, migraciones, refugio.... No se trata de hacer propuestas concretas, sino de poner sobre la mesa algunas premisas que parecen olvidadas en este debate.

- El debate sobre la gestión de migraciones y ahora sobre asilo, no es un debate secundario ni sectorial.

- No puede ser una cuestión de puro cálculo, una relación de costes y beneficios; en la que se antepone la seguridad de nuestras fronteras, frente la vida de miles de personas.

El concepto de Migraciones forzadas. Actualmente se establece una línea roja entre migraciones y asilo, que resulta ser uno de los defectos de tener el foco en asilo, y que ha llevado, a la opinión pública a pensar algo como «que los refugiados tienen derecho (más o menos; tampoco es un reconocimiento de éstos tal y como se recoge en los tratados internacionales) y que los otros; los migrantes sin más, no los tienen». De alguna manera se trata de una diferenciación entre los buenos (los que vienen en condiciones legales) y los malos, los que no tienen papeles, lo que son «ilegales (concepto que se utiliza por algo) los criminales, los peligrosos...

Se pone de relieve en la Cumbre de Bratislava, celebrada recientemente (la primera en la que el reino Unido ya no pertenece a la UE) el hecho de que no hay una intención de la extensión de los derechos humanos, hay unos intereses políticos.

Saskia Sassen habla de las migraciones forzadas como un escenario más de las desigualdades, como consecuencia de una economía globalizada, que lleva a la deconstrucción del vínculo social y político.... También **Sigmund Bauman** en Archipiélagos de exclusiones

Se crea un doble discurso: la desigualdad por un lado; la visión patológica de la diversidad (vista como riesgo), por otro. Así, la diversidad justifica la discriminación y la dominación.

Podemos tomar como ejemplos mitos, como el de Eva y el de Babel. El primero, presenta a Eva, la mujer, como “diferente”, el enemigo o esclavo. El mito de Babel presenta la pluralidad lingüística como una diversidad patológica.

Se trata de un punto inflexión en el modelo social, en el que se permite romper con los intentos de democracia real.... ,incluso también del paternalismo que ha caracterizado la política en nuestros tiempos (el modelo de Sarcozi, también Busch) un modelo de gestión que pretendía parar el impulso desigualitario del modelo de gestión social, aunque dentro de la misma lógica capitalista, de inclusión de unos pocos y exclusión de muchos.

Adam Ferguson, “Ensayo sobre la sociedad civil”, en el que pone de relieve la inexorable compatibilidad del mercado: en la que los sujetos de mercado (consumidor pasivo) perdemos el alma de ciudadano. Pierde el CIUDADANO. (Pone de relieve la lógica mercado *versus* lo público)

Quiénes son los perdedores de una línea de configuración social y política presidida por un proceso de pauperización? Podría ser recuperado por un proceso de lucha de clases? Siguen ganando los de siempre y se abre un escenario de contrarrevolución..

Todos los animales son iguales, pero unos son más iguales que otro (**George Orwell** en “Rebelión en la granja”).

Se generaliza la tesis que la mayoría de seres humanos, como seres humanos distintos, son menos que los otros. Es la industria de los desechos humanos (Bauman) industria de reciclaje, reciclaje de los que son prescindibles. Algunos se pueden reciclar, otros se expulsan; creando diferentes círculos de exclusión.

- El discurso sobre migraciones (política migratoria en general) se caracteriza por dos rasgos: la desigualdad estructural y la visión patológica de la diversidad. La diversidad se presenta como anomalía, un riesgo, que distorsiona la cohesión y el proyecto de convivencia.

Se trata de una visión que pese a todos los desmentidos que recibe, todavía hoy es la base sobre la cual se justifica la discriminación y la dominación. El diferente no puede ser igual que yo, no en derechos ni en soberanía (en la capacidad de decidir sobre el mismo). Ambos rasgos que caracterizan el discurso hoy se sostienen en mitos de gran influencia, el mito de Eva (la inferioridad) y el mito de Babel (la diversidad como patología, en la que Dios castiga con la confusión, la pluralidad de lenguas es el elemento que impide la construcción social).

Hoy la diversidad, los agentes de ella más visibles (migrantes, refugiados...) no pueden tener iguales derechos y el trato tiene que ser en jerarquía. Se trata de los mecanismos de dominación de siempre: patriarcado, racismo...

- Actualmente disponemos de un arsenal de medidas jurídicas, una disposición de guerra frente aquellos que se consideran desechables. Arsenales que están llenos de disparates e incongruencias con los Tratados europeos y los principios constitucionales básicos de todos los estados.... Derecho supraconstitucional que los estados están vulnerando de manera permanente e impune.

- La difusión del miedo es el paso anterior a la justificación del odio. Y este es el escenario que hoy vemos en Europa: el referéndum contra los refugiados en Hungría, entre otros muchos ejemplos donde prima la seguridad y la defensa. Es adecuado hacer referencia al libro 1984 de Orwell (“difusión del miedo → justificación del miedo”).

Tenemos que ver las estrategias para reaccionar ante el discurso de fondo que está teniendo éxito ante la opinión pública y demoniza migrantes y refugiados.

- Existe un verdadero estado de excepción en el seno de un estado de derecho. ¿Dónde queda la igualdad en derechos? Cómo se limita y con qué argumentación la libertad de las personas? Es el que prohíbe la libertad el que debe argumentar esa privación; el que actúa en aras de libertad no tiene que probar nada. Lamentablemente vemos lo contrario (los CIE, conversión de los campos de refugiados en campos de internamiento o las devoluciones en caliente, por ejemplo).

Hablando de derechos y responsabilidades: existe el Derecho Internacional, Europeo (recordemos la Cumbre de Bratislava), los estados (como responsables de la ejecución de las políticas migratorias y

de asilo): ¿en qué se traducen? En un refuerzo de la seguridad y la defensa, un escenario donde se pone a las migraciones a la altura de temas como el cambio climático o el armamento (teniendo en cuenta que España es el tercer proveedor de armas de Arabia Saudí, en pleno conflicto sirio)

Desde el siglo XVIII caminamos por la senda de una política que traspasa todas las líneas lógicas del derecho: se caracteriza por ser racista, patriarcal, colonial, esclavista, machista,...

Ser refugiado, ser migrante lleva a una situación en la que NO VALE el derecho. Lo general, el estado de derecho queda desactivado para aquellas personas que se rigen en un estado permanente de no derecho, un estado de excepción, que no los reconoce como humanos.

- Estamos ante un proyecto político extraordinariamente lesivo. Es cierto que unos lo sufren directamente, en su piel, pero todos somos víctimas de ese proyecto.

Beatriu Guarro

Portaveu de SOS Racisme Catalunya, també en nom d'Stop Mare Mortum (plataforma en la que l'entitat forma part de manera activa a la

La llei d'estrangeria com a principal instrument de racisme institucional. En la línia del que ens explicava el Javier De Lucas, la llei d'estrangeria consagra 2 categories de persones: les que son ciutadanes i les que no, segons la seva nacionalitat. Les que no són ciutadanes no tenen els mateixos drets i això permet certa arbitrarietat en l'aplicació d'algunes mesures. A la pròpia llei d'estrangeria està estipulat el que coneixem com a reagrupament familiar, però a l'hora d'aconseguir aquest reagrupament hi ha diferents demandes que no sempre es poden complir amb garantia (habitatge en qualitat).

Un altre exemple d'aquestes dues categories de persones té a veure amb la limitació al dret a la sanitat arrel d'un decret estatal de 2012, que ha suposat el fi de la sanitat universal i pública. A Catalunya, tot i que el decret no s'ha aplicat amb totes les limitacions, s'han donat situacions en les que no s'ha garantit l'accés a la sanitat de persones en situació administrativa irregular.

Un altre situació a posar sobre la taula i conseqüència del paraigües no només de la llei d'estrangeria, sinó de la política migratòria i d'estrangeria es la connivència entre els cossos policials (de tots) en la percussió a certs col·lectius: que comencen amb una identificació perfil ètnic i poden acabar amb un internament al CIE

Un altre exemple d'una realitat en que no totes les persones són iguals és la vulneració d'un dret fonamental! Dret a vot.

Al voltant del 15% de persones que viuen a Catalunya sense dret a vot. Aquesta xifra puja fins al 30% o més en determinats municipis o barris, en els quals, a més, la participació electoral ja sol ser baixa. No és que el nombre faci el dret. Els drets són inherents a cada persona. El dret al vot, actiu i passiu, a elegir i ser elegit, en el marc del dret a participar de la vida política de la societat, forma part indissociable del conjunt de drets civils i polítics, tal com el defineix el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics de 1966, en el seu Article 25 (*Tots els ciutadans gaudeixen, sense cap distinció de les esmentades a l'article 2 i sense restriccions indegudes, dels següents drets i oportunitats: a. De participar en la direcció dels assumptes públics directament o per mitjà de representants elegits lliurement. b. De votar i escollir en eleccions periòdiques i autèntiques*

realitzades per sufragi universal i igual i per votació secreta que garanteixi la lliure expressió de la voluntat dels electors. c. De tenir accés, en condicions generals d'igualtat, a les funcions públiques del seu país)

- Un dret indissociable del conjunt de drets civils i polítics. És inherent a la persona. (Pacte internacional de 1966)
- Els Estats identifiquen ciutadans com aquells que són connacionals, això suposa que no es garanteix igualtat davant la llei. Qui es ciutadà? S'evidencia que no és veritat que tots som iguals. Es tracta d'una discriminació per nacionalitat que va acompanyada d'altres discriminacions... perfil ètnic (poble gitano), discriminació practicar certes religions, pràctiques culturals...
- Es dona una situació de total arbitrarietat de l'Estat en la que es reconeixen certs drets a alguns "estrangers", amb els tractats de reciprocitat
- No reconèixer el dret a vot i a ser votat és un atemptat contra el respecte per la dignitat personal: se li nega la capacitat per decidir sobre aspectes fonamentals de la seva vida (decisiones col·lectives que afecten directament el propi futur.
- A la vegada que també és una negació de la pluralitat cultural que es caracteritza.
- També és una situació que fomenta l'electoralisme xenòfob.

Des de SOS Racisme, lluitem pel reconeixement de la ciutadania com a inherent a la persona. Dret al vot vinculat a la residència. Sufragi universal actiu i passiu. Així com defensem i treballem per una democràcia basada en els DDHH. Altrament es degrada. Tota persona és subjecte de tots els drets humans, independentment de la seva nacionalitat.

Marga Garcia

Portaveu de la plataforma Tancarem el CIE de Barcelona.

Ens trobem en un moment d'escalada en les polítiques migratòries d'hostilitat i cop de porta, amb l'aplicació de mesures per obstaculitzar el màxim l'arribada a Europa de persones migrants susceptibles d'asil, davant el tancament de fronteres nacionals que fan impossible el trànsit entre països i l'enduriment de legislacions per dificultar l'accés als drets a les persones migrants i com a paisatge de fons un discurs públic que transita entre la por i el populisme xenòfob més estrident.

Estem en un moment en que algunes velles receptes que ja han mostrat la seva inoperància, però s'actualitzen i amplien, aquestes receptes tenen dos components: l'enduriment del control fronterer i la detenció de les persones migrants, aquest segon punt ens situa en l'existència dels CIE. Parlar de CIES es entrar en un món d'excepcionalitat jurídica on persones que no han comès cap delicte, que es troben en territori espanyol sense autorització de manera irregular, és a dir sense papers; persones que cerquen un futur millor i que en molts casos porten visquen a casa nostra més de cinc anys, són recloses i veuen les seves llibertats seriosament restringides. Solament busquen un futur millor. L'internament en un Centre de Internament durant 60 dies per una falta administrativa, en molts casos sobrevinguda no pot ser una mesura per defecte, és una mesura d'excepció, tal i com ho indica la mateixa Llei d'Estrangeria.

Denunciem que es continua abusant de la mesura de l'internament, utilitzant aquests centres com a dispositius de control fronterer i com a eina per impulsar una política expulsora sota el concepte més neutre "del retorn". A Barcelona, solament el 45% de les persones visitades per la Fundació Migra Studium, membre de la Plataforma Tancarem el CIE, varen ser finalment expulsats o

retornats. El 53% va ser posat en llibertat i el 2% traslladat des del CIE a presó, ja que les seves expulsions no eren viables.

L'internament es converteix així en una pràctica que criminalitza i priva de llibertat a persones migrants de forma gratuïta, sense que es porti finalment a cap l'expulsió. Els internaments que es produeixen de forma innecessària per impossibilitat d'executar l'expulsió vulneren el dret a la llibertat, i forcen a les persones migrants a suportar un internament que no haguessin de patir.

Els darrers anys s'ha guanyat terreny en relació a la sensibilització sobre la realitat dels CIE que te la ciutadania, però aquest major coneixement contrasta amb l'opacitat de l'Administració de l'Estat en relació als centres d'internament. I els CIES continua sent una realitat desconeguda, volem destacar 2 caos:

- Segons el Reglament que regula els CIEs, en una disposició addicional final diu que anualment la Comissaria General d'Estrangeria i Frontera procedirà a publicar les dades relatives a l'estada i ocupació de cada centre. En cap cas l'Administració general de l'Estat a través de la Comissaria General d'Estrangeria i Frontera publica dada alguna sobre els CIEs. No només no publica les dades, sinó que no sempre dona la informació sol·licitada.
- Tot i l'esforç per difondre la realitat dels CIE en mitjans de comunicació i haver entrat en l'agenda política els darrers anys, avui els CIEs encara son desconeguts per molts advocats, fiscals i jutges, aquests últims que decreten l'internament de persones vulnerables i/o inexpulsables (persones malaltes, menors, persones discapacitades, dones embarassades, sol·licitants d'asil, víctimes de tracta)

La llei estableix que les persones ingressades en els CIE tenen únicament restringit el seu dret ambulatori. Per aquesta raó s'hauria de respectar per norma la resta dels seus drets, que en molts casos els són vulnerats. La falta de garantia a drets fonamentals com són la falta d'interprets, que fan impossible una comunicació efectiva i sotmet a l'intern a la desinformació; la falta de garantia d'accés a la defensa jurídica, amb la consegüent indefensió; la impossibilitat d'estar en família; l'absència de càmeres en part de les instal·lacions, que impedeixen verificar el correcte funcionament del centre, l'actuació de alguns funcionaris, son algunes de les situacions explicades i denunciades pels interns en nombroses ocasions a les organitzacions socials. A més, s'han detectat protocols i procediments administratius poc adequats, perquè els interns puguin tramitar amb seguretat i confidencialitat com ho són les queixes respecte a la vulneració dels seus drets.

D'altra banda, segueix sent freqüent l'internament de persones amb problemes de salut, especialment psiquiàtrics, i dones embarassades en un centre amb deficiències més que evidents, que manquen dels recursos per donar-los a aquestes persones una atenció adequada.

L'actual marc normatiu de la Unió Europea obliga a l'Estat a expulsar (o regularitzar) a les persones que es troben en situació irregular. Així s'estableix, en efecte, en la Directiva 2008/115/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 16 de desembre de 2008, relativa a normes i procediments comuns en els Estats membres per a la tornada de les persones nacionals de tercers països en situació irregular (BOE núm. 348, de 24 de desembre de 2008), coneguda com a "Directiva del Retorno". Però l'article 15.1 d'aquesta mateixa norma, quan regula l'internament previ a l'expulsió, d'una banda, exigeix que s'adoptin "amb eficàcia altres mesures suficients de caràcter menys

coercitiu”; i, d'altra banda, disposa el seu caràcter potestatiu, en establir que “els Estats membres podran mantenir internats a els nacionals de tercers països que siguin objecte de procediments de tornada”.

Per tant, si bé és possible, no és en absolut obligatori que l'Estat espanyol o qualsevol altre estat de la UE compti amb cap CIE. Amb escrupolós respecte a la legislació europea vigent, demà, amb majoria social i voluntat política, es poden tancar tots els CIE existents al territori.

Aquesta possibilitat torna en obligació, quan es constata que:

- (a) els CIE resulten ineficients, no proporcional i innecessaris des del punt de vista de la funció per la qual van ser creats; i
- (b) en els CIE espanyols es vulneren els drets més bàsics de les persones privades de llibertat.

Aquesta realitat ens porta a advocar pel tancament dels CIE que en aquest cas també implica per advocar per un canvi en profunditat de tot l'entramat del control fronterer i un replantejament ampli de la forma en la qual gestionem la mobilitat humana. Per la gravetat que suposa la privació de llibertat en els CIE, per l'abús que es fa d'aquesta mesura, per no garantir suficientment el respecte dels drets humans, per estigmatitzar i criminalitzar a les persones migrants, per les condicions de vida en aquests centres i per posar en perill la salut i el benestar de les persones privades de llibertat i les seves famílies considerem a que és necessari afrontar el seu tancament i desaparició, fins que això no succeeixi, demanem reduir els internaments, humanitzar les condicions de vida, explorar alternatives a l'expulsió; advoquem per l'aplicació de mecanismes de regularització (almenys de forma provisional) com a alternativa a l'expulsió sobretot per a aquelles persones que no han pogut ser expulsades àdhuc havent estat internades i intentada la seva expulsió

Volem aprofitar la presència de membres del Parlament Catalunya per demanar que els compromisos adquirits en la resolució 1156/ X del Parlament de Catalunya es desenvolupin.

Saida

Membre de Comissions Obreres de Catalunya

La crisi econòmica dels darrers anys ha posat en qüestió tot l'entramat legal, especialment en els seus aspectes relacionats amb la integració social de les persones estrangeres.

La crisi econòmica va comportar un increment molt important de l'atur entre les persones immigrades, especialment entre els homes, ja que s'ocupaven en els sectors més afectats per la crisi, com ara la construcció, i en menor mesura l'hostaleria. Tot i que aquest increment de l'atur les va facetar més tard, en els últims anys s'ha observar un increment de de l'atur entre les dones estrangeres. Cal tenir en compte que les dones estrangeres estan especialment ocupades en feines de cura a les persones o en el servei domèstic, amb tot el que això representa pel que fa a la precarietat i manca de drets laborals. Actualment, encara l'atur de les persones estrangeres duplica el de les persones espanyoles.

D'altra banda, la integració del Règim especial de les treballadores de la llar en el Règim general, que va entrar en vigor a començaments de 2012, va agreujar la situació de moltes d'aquestes dones, amb la desaparició de la modalitat dels fixos discontinus, que permetia a moltes dones estrangeres

donar-se d'alta i cotitzar a la seguretat social. La desaparició d'aquesta modalitat i el fet que sigui necessari un contracte de treball des de la primera hora i la cotització a la seguretat social per part dels ocupadors, ha dificultat enormement la situació administrativa d'aquestes treballadores. La modificació de desembre de 2012, que permetia en certes condicions que la treballadora assumís ella mateixa la cotització, no sembla que hagi resolt el problema.

Per què aquest és un dels principals problemes que la crisi econòmica i l'increment de l'atur ha comportat per a moltes dones estrangeres? La dificultat de renovar les seves autoritzacions de treball per manca de cotitzacions o per no tenir un contracte de treball, i el mateix passa amb les persones en situació irregular, que no poden optar a la situació de regularitat pel fet de no tenir un contracte de treball, malgrat portin més de tres anys residint al país.

En aquest sentit, la crisi econòmica ha posat de manifest la ineficàcia d'una legislació d'estrangeria pensada per a gestionar fluxos de mà d'obra en moments de creixement econòmic, però que no pot donar resposta a les necessitats vinculades a la situació d'emergència social actual i a les elevades taxes d'atur.

Em quedo sense feina, no puc renovar el permís de treball: **irregularitat sobrevinguda**, clara conseqüència de la crisi econòmica i de la ineficàcia de la llei d'estrangeria... Què passa quan una persona cau en la irregularitat? el risc no és només el CIE i l'expulsió... Sinó que aquesta persona té limitat l'accés als serveis socials, amb tot el que comporta, i una major vulnerabilitat en la precarització laboral.

Les dificultats legals i la manca de feina han comportat que moltes persones estrangeres hagin optat per a retornar als seus països d'origen, o els dels seus pares, o per reemigrar a altres llocs.

La realitat és que l'estructura demogràfica del país i del model econòmic ens aboca inexorablement a requerir de nou persones estrangeres, un cop es donin les condicions de creixement econòmic que ara no tenim. Per tant, haurem de tornar a reclamar mà d'obra estrangera per cobrir vacants d'un mercat de treball que no podrà cobrir una societat amb una baixa natalitat com la nostra. I haurem de tornar a destinar recursos a promoure la integració d'aquest nou flux de persones immigrades, quan, en canvi, els darrers anys han marxat persones de Catalunya que coneixien idioma, el marc normatiu, amb fills i filles escolaritzades....

Per això és important la flexibilització dels requisits per renovar les autoritzacions de residència i de treball, o per accedir a la regularitat. Una flexibilització que podria establir-se de manera transitòria mentre es mantinguin les elevades taxes d'atur a conseqüència de la crisi econòmica.

És important parar atenció a aquest aspecte, ja que la situació administrativa marca de manera definitiva les possibilitats de les persones a accedir a una feina de qualitat o un habitatge digne, cosa que afecta directament en el seu procés d'integració social. Podem dir que la segregació legal comporta segregació laboral, espacial i social. És a dir, hi ha una relació directa entre no disposar de documents i el risc de caure en situacions de precarització i pobresa.

Un cas especial a esmentar són els efectes que aquesta situació té sobre els menors, com ha denunciat l'ICAB davant UNICEF i Save the Children, per considerar que les dificultats legals a les que es veuen abocats els menors estrangers atempten directament contra la Declaració dels Drets de la Infància.

Drets socials – Drets laborals.

Com han posat de manifest els darrers estudis del Centre d'Estudis i Recerca Sindical (CERES), les persones estrangeres solen estar ubicades en els sectors més precaris i en unes categories molt per

sota de la seva formació acadèmica, cosa que representa un malbaratament de capital humà. El desconeixement dels seus drets i del paper dels sindicats s'agreuja encara més la seva situació laboral, especialment en els casos d'ocupació en economia submergida.

També nombrosos estudis del CERES dels darrers anys assenyalaven el gran nombre de sortides de persones estrangeres, que per les dificultats econòmiques vinculades a la crisi i la manca de feina decidien marxar de Catalunya. El darrer estudi, però, ens parla d'un alentiment d'aquests processos i d'un increment de l'ocupació de la població immigrada. Una recuperació que es dona un any més tard que entre la població espanyola, i ve acompanyat d'un increment de la temporalitat i irregularitat laboral.

A més, la recuperació d'ocupació en la població estrangera es dona en els mateixos sectors que s'ocupaven abans de la crisi: construcció, hostaleria i comerç.

Una ocupació precària representa un greu problema, en el cas de les persones estrangeres obligades a mantenir un mínim de cotització a la seguretat social i un contracte de treball per a renovar les seves autoritzacions o per aconseguir un contracte laboral de jornada completa o per accedir a la regularitat.

D'altra banda, la realitat de les dones estrangeres en servei domèstic requereix d'un enfoc multidisciplinari per a millorar les seves condicions socials i laborals, i per fer visible i sensibilitzar a la població i a les administracions sobre les deficientes condicions laborals i de vida de moltes d'aquestes treballadores.

En aquest sentit, és absolutament necessari valorar la importància social de la feina d'aquestes treballadores i garantir una estricta regulació dels drets i condicions del col·lectiu. Aquesta valoració passa, en primer lloc, per la signatura del conveni 189 de l'Organització Internacional del Treball, sobre els treballadors i treballadores domèstiques, que va entrar en vigor el 5 de setembre de 2013. Aquest conveni ja l'han ratificat 5 estats de la Unió Europea (Alemanya, Bèlgica, Irlanda, Itàlia i Finlàndia), a més de Suïssa; malauradament l'estat espanyol encara no ho ha fet.

Pel que fa a l'**empadronament** només assenyalat la importància que té a l'efecte de garantir l'accés als drets socials a les persones estrangeres, però també per poder justificar el temps de residència al país, per als diferents procediments d'estrangeria. Per això, cal esmentar la dificultat de les persones que no disposen d'un domicili fix per poder empadronar-se, amb algunes excepcions com es el cas de l'ajuntament de Barcelona.